

Det är en tidig vår - och söndagsmorgon 1830. Sabbatsro, tystnad och frid hvila öfver den i morgonens rosenlans nyss uppvaknade slättbygden. Inte ett blad rör sig, inte ett ljud stör naturen i hennes tysta begrundande. Det är som allt, som lif äger, håller andan. Dock endast för en stund står naturen så aningsfull och väntande. Också förnimmer snart det uppmärksamt lyssnande örat en stille susning. Det är vindens gång genom byvängarnas rika sädesfält. På detta svaga preludium följer en stark, vidt öfver nejden ljudande maning till firande af Herrens dag.

Teckning: Trappgavelskyrkan i Fru Alstad. Sid. 1.

Erinringen härom utgår från trappgavelskyrkan på höjden, midt i byn. Så småningom ter sig ock lifvet åter i en del af sina många vanliga former. I bydammen simma snattrade ankor och hvitgråa gäss förnöjda ikring. I plogfårorna trippa starar och små ärlor för att söka sig föda. I vårgröna klöfverängar råma korna, och i kärrmarken skriker en stork betänksamt fram på sina röda, långa ben. Hemma på n:r 23 i kyrkovärden Christen Mattssons lilla klinegård sitter kisse och tvättar sitt ansikte.

Foto: Laga åtkomst handlingar på nuvarande ägaren Kyrkovärden Christen Mattssons hemman.

Se originalet sid. 3.

Vid boningshusets östra gavvel, där solen värmer som bäst, sprät-

tar hönsen bland den nerfallna kalken, och i den krattade "haven" 3
går husets äldsta dotter och bryter lavendelkvistar för psalmbo-
ken. En skock dufvor slår ned på den lilla inhägnade gårdsplat-
sen och flaxa kring "mellantösen," som strör ut hafrekorn. Mor
Una pysslar om pelagonierna, geranierna och fuchsiorna, som ha 4
sin plats bak de regnbågsfärgade glasrutorna uti ofärgade trärlå-
dor, oglaserade lerpottor, sinkade och osinkade krus. Kyrkovär-
den står redan i "kisteklärna" ute på gården vid det stora val-
nötsträdet, ättens vårdträd, och ser genom den öppnade "gadepor-
ten" hur några "småtöser", ägerande herrskap, svänga sig med
"skräppebladsparasoller." Prost-och klockarfar komma åkande förbi
i en gammal,

Foto: Skånsk bondgård.

Se originalet, sid. 4

knarrande vagn. Kyrkovärden ger sig nu också åstad för att inta 5
sin vanliga plats uti kyrkstolen n:r 23.

Teckning: Gamla kyrkklockan.

Foto: Inskription på Fru Ahlstads äldsta kyrk-
klocka.

Se originalen sid. 5.

Män och kvinnor ser man på alla vägar och stigar, som leda upp
till helgedomen. Där gå åldermannen Truls Månsson och hans lilla
gumma. Där Per "skomagare" och Christen "spilleman." Där Nils

Lars Karna och mor skolemästarens. Där Ola skräddare, Per Botilla 5
och "Han på berget." På kyrkbacken, där vinden sveper fram som
hårdast, mellan de små träkorsen och de långa grässtråna, står me-6
nigheten i större och mindre grupper i lifligt samtal om tidens
tilldragelser. Närmare kyrkan går husmannen Pers Sissa och klap-
par med tafatt förtrolighet riksdagsmoran Boel Davidsdotter i
ryggen och säger: "Honn ä de me jär? La våss håla våss imän kjar-
kemuren! Där ä de lunt." Något vidare samtal blef det dock ej
denna gång, ty nu genljöd nejden för tredje gången denna morgon

Teckning: Den lilla kyrkklockan.

Se originalet, sid. 6.

af kyrkklockornas dofva klang, och in i kyrkan drog en mörk, lång 7
ström af människor.

På n:r 5 hade mor Una lämnats ensam hemma med
"minstgräbban."

Teckning: Monogram på lilla kyrkklockan.

Se originalet, sid. 7.

Af rädsla för varulfvor hade hon ej under månader lämnat sin
bostad, och af andra orsaker hade hon där undvikit att gå upp
på loftet och ner i källaren, att stoppa nånting i barmen och
att titta genom såll. Men nu var iakttagandet af dessa försiktig-
hetsmått ej längre af nöden, ty den se'n länge väntade arvingen

var kommen. Den lilla hade välkomnats af nämndemansmoran Kjersti 8
Hans Jepps, mor Mätta Per Nels och Pernilla Agneta. Alla hade,
fast hvar på sitt sätt, visat sig måna om honom. Därpå kom det
sig, att "arvsölv" låg i badvattnet, att en synål var fäst vid
linden, och att mellan ett af dess hvarf funnos instuckna blad
af en psalmbok. För öfrigt hade den lille "pågasmållan" blifvit
både signad och mätt,

Foto: Mor Unas hvilstol.

Se originalet sid. 8.

och tråden hvarmed det senare försigtighetsmåttet vidtagits hade 9
till sist knutits kring "glyttens" hals. De första dagarna fick
gossen dia på sin mors läpp, men senare erbjöds honom mjölken i
ett kohorn. På vaggkanten satt till den lilles tröst och förnö-
jelse den sexåriga systemen Marna och sjöng:

"Katten och källingen

de slogos om vällingen."

Då och då lämnade Marna sin plats för att se på den
vackra dopdräkten, som blifvit framtagna för att iordningställas
till "kristningsgillet." Aldrig kunde hon få beskåda den nog. 10
Vackrast var i hennes tycke den hvita mössan med de många guld-
och silfverbanden. Och korset se'n! O, hvad de små pärlorna däri
glittrade skönt, när solens strålar föllo på! Marna nästan önska-
de sig i lillebrors ställe för att få bära all denna grannlåt.

Efter ett års förlopp kommo grannhustrurna än en gång för att uppvakta mor Una med "barlöja" d.ä. med äggöl, risgröt, smäckor, kromkrager" och sagosoppa, och då kom också till Marnas stora glädje den vackra dopdräkten fram för att ånyo efterses och afpröfvas. För den lille, som i dopet erhållit namnet Jeppa, blef denna tilldragelse ej enbart till "lyst", ty nu fick han lämna den lilla vaggsängen för den stora familjebädden, där far och mor bildade skiljevägg mellan ättlingarna på svärds- och spinnsidan. Visst hade den lille under det gångna året mången gång haft svårt nog att med sina små, svaga händer värja sig mot stugans hund, katt och kalf, när de kommo för att i all vänlighet slicka honom i ansiktet, men i den stora himlingen kunde det gälla lifvet. Om morgnarna befunno sig nämligen ofta nog alla tolf syskonen om hvarandra nere vid sängens fotstöd. Att de större och tyngre kropparna vid oförsiktiga vändningar och kastningar ej hitintills kommit att förorsaka någon af de mindres kväfning, torde man få tillskrifva den omständigheten, att modern under någon af de första söndagarna efter sin kyrktagning alltid plägat gå till sockenkyrkan för att hämta "hell" åt sitt barn. Af detta "hell" delaktiggjordes den lille, när den i kyrkan använda psalmboken kom under den nyföddes hufvudgård.

11

12

13

När tiden var inne för Jeppa att inta fast föda, blef hans mage ställd på allvarliga prof, ehuru modern alltid bespara-

de honom det förberedande matsmältningsarbetet. Men att matas på detta sätt tyckte han ej om. När därför mor Una kom med anrättningen på sitt finger, fick hon begagna första lilla ouppmärksamhet från älsklingens sida för att lyckas smita in maten i barnamunnen, och alltid lyckades det henne att få in något på rätt ställe. Att Jeppa emellertid ärligt och tappert kämpade för ett förnuftigare uppfödningssätt, därom vittnade tillräckligt hans under denne tid med tuggor öfversmetade, trinda barnansikte.

Efter ännu några år är Jeppa trots de faror för hvil-15
ke han under sin tidigaste barndom varit utsatt en synnerligen frisk och verksam liten fyr med två knappar i byxen och ingen i västen. När han leker, är han samtidigt häst, ryttare och trumpet. Han skriker syster Marna i örat. Väsas med "Moppe," som under utbrott af ömhet springer upp på honom, buffar honom under hakan och slickar honom i ansiktet. När grannens lilla Kers-
tin skälmskt ropar mot honom:" Två käppa

Foto: Lek. "Sko Blackan."

Se originalet sid. 15.

i en skäppa

sier Jeppa,"

16

fattar han henne tämligen omildt i näsan och frågar:"Hvar bor vivan?" Med gråten i halsen svarar den rappa barfotatösen:"Högt upp i pivan." Då Jeppa emellertid envisas att behålla sitt

tag, till dess alla frågorna i den långa "radängen" blifvit besvarade, och han till sist klämmer hennes näsvingar hårdare tillsammans, brister hon ut i högljudd gråt. Då kommer mor Una med "kåsteskaftet" i högsta hugg, och Jeppa tar till sin vanliga reträttplats under sängen. Där stöter Una till sin lilla "raring" och säger: "Vänta du ditt rälia, lea, om jag bara får fatt i däjä, så ska'ja---"

Att Jeppa är i behof af en bestämd sysselsättning, finna emellertid nu såväl mor Una som hennes man, och så sättes han till att vakta svin. Som vaktgosse gick det bra för honom ända till dess att det gick galet. Svinen funno nämligen för godt att simma öfver en bäck, som flöt fram i närheten af gården vid tremarkaskälet, och Jeppa, som inte kunde simma, fick nöjet göra en lång omväg för att drifva dem tillbaka. Därunder råkade han med en sten träffa en liten "nasse" på foten, så att den stackars griskultingen kom linkande hem på tre ben. När Jeppa varsnade detta, blef han rädd för straff och rymde sin väg.

Foto: Skånska grisar, Skabersjö.

Se originalet sid. 18.

Rymmaren uppspårades och fördes på tredje dagen hem, där han nu erhöill i uppdrag att vakta gässen, ehuru gåskarlen, när han riktigt sträckte på sig, var hufvudet högre än den ännu ej sexårige vaktaren. För att riktigt visa sin öfvermakt flög gåskarlen på gossen, slog honom med vingarna och hackade honom i byxorna. Som

16 ARKIV

17

18

19

det var mycket regnigt det året, låg halfva fältet under vatten, så att rätt som gässen gingo i "killevång", simmade de, och däremellan flögo de en sträcka. Jeppa sprang då hem och bad sin mor om hjälp. Men när gässen väl voro komna hem, gån de sig på halmstackarna. Drifna därifrån flögo de upp på taket och till sist ur socknen. När Jeppa kom hem utan gäss, underrättades han välvilligt af sockenskräddaren, som för tillfället var på gården och sydde, att han i "löneklär" skulle få rock med en ärm och benkläder med med en byxe.

Foto: Skånska gäss på höstbete. Trälleborgs-slätten.

Se originalet sid. 20.

Att Jeppa under några dagar såg allvarsam ut och tyckte, att jorden var en jämmerdal, må ingen förundra sig öfver. Han tröstade sig dock snart, se'n han fått en för sina år lämpligare sysselsättning. Den bestod i att skatta hönsens reden på höskullen, under buskarna i trädgården, i stall, lador och "skrammelhus." Vid äggens öfverlämnande åt mor, erhöll han för sitt besvär 3 å 4 styfver snesen. Med blotta händerna fångade han de under torfmossebrinkarna tät stående kräftorna och betaltes därför af herrskapsfolk med 8 å 12 styfver tjoget. Han var med när svinen drefvos till och från ollonskogen. Och när far vid s.k. "dubbelhell" satte ut"oen" i torfmossegraven för att fånga karuser, sutare, gäddor

20

21

22

ACC. N:R M. 87LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och aborrrar, följde han med för att uppsamla fångsten i en stor agnekorg. Han var också med, när åkerhöns fångades med not uti potatislandet, och när herremän med hjälp af hund och bössa jagade vildand uti torfgrafvarna därhemma. Änderna hade där allt hitintills fått vara i fred, och de voro därför så litet skygga, att de ej sällan gåfvo sig i flock på vandring upp till gården för att för en stund sällskapa med de tama släktingarna. Han fick hålla i tömmen, när far körde till kvarnen med mald,

22

23

Foto: Väderkvarn.

Se originalet sid. 23.

och det var ju storartadt, ehuru den töm, som vid sådana tillfällen begagnades, vanligen var enkel och snodd af "svinato" eller i bästa fall af hästhår eller skättefall. Men far hade också lofvat honom att få köra, när de bästa hästarna skulle ställas för "hersvognen," och "kosstöjlarna" af hampa skulle användas. Öfver det löftet var Jeppa så glad, att han tog hjälpgumman därhemma, gamla Bengta, om lifvet och svängde rundt med henne och for sedan ut till vaktgossen vid pilevallen, där han skar sig en pilpipa och ur barken lockade toner, så att han nästan kvittrade i kapp med lärkan däruppe i skyn.

24

Men nu var det också slut för Jeppa med det fria kringströfvande lifvet. Han hade nått sitt sjätte år och skulle sålunda i skola. Lilla Kerstin, som han em gång nu-

pit så hårdt i näsan, satt redan vid boken och griffeltaflan hos moster Ingar Gråsocka.

Teckning: Gamla skolhuset.

Se originalet sid. 24.

Dit fördes till en början också Jeppa. Vid hans första inträde i den lilla skolstugan, satte Kerstin armen upp för ögat och blickade så blygt, mildt och kärleksfullt på honom under armen, att Jeppa borde ha förstått, att hon förlåtit honom det tidigare, omilda greppet i näsan.

För att hjälpa sina åtta skolbarn med läxornas inlärande hade moster Gråsocka ständigt till hans ett på järnugnen i läsrummet stående stort lerfat med "drickasöva." Denna brödsoppa hade lilla Kerstin, som var mycket flitig, snäll och duktig, ofta fått smaka. Jeppa fick väl också någon gång smaka på den härliga soppan, men han erhöll dessutom hjälp till läxornas inlärande af mor och "tocken i abesettan," som än värpte en 4 styfver och än en sockerbit. Sockerbitarna gömde han i en strumpa. När han fått 30 à 40 sådana bitar, sålde han dem till mor, som lade dem i "sockerkaret" och betalte därför sin Jeppa, när det ville sig riktigt bra, med en "nimarkare." Innan långt ställde byamannarna om, att socknen fick sig ett eget skolhus, och dit sattes då såväl Jeppa som Kerstin. Kerstin eller som hon ofta nämndes Kistena kom i läsecirkeln och Jeppa i stafningscirkeln. Jeppa,

25

26

27

som utan afbrott fick följa undervisningen, blef med tiden monitör. Som sådan blef han snart rika karlen, ty skoldisciplinerna lämnade monitören gåfvor för att slippa bli ansatta med de svårast uppgifterna. Därför kunde Jeppa redan en vecka efter sin upphøjelse bokstafligen vältra sig bland sin rikedom's gåfvor. Han var nämligen då ägare till tio lerkulor, däribland några brända och en glaserad; vidare var han ägare till en "pickepäng," en knallhattsdosa, en byxknapp, ett stycke rödkrita, en mungiga, fyra apelsinskal, en bit rött glas, en metkrok, skaftet till en kaffesked och det härligaste af allt en tennsoldat med blå rock och röda byxor.

Man tycker att under sådana lyckliga förhållanden skulle skollifvet för Jeppas senare erinran endast haft att upprulla ljusa och kära minnen. Men den hårda disciplinen och de långa läxorna vållade dock, att vedermödorna bäst ihågkommas. Hör hvad Jeppa har att säga häron:

"För många år tebaga

va'ja en liden påg.

Den gamla abcsettan

föll ej uti min håg.

#

På fjelen sto'en hane,

han gjore en liden päng.

Å va'ja inte villig,

så fick ja lida däng.

27 ARKIV

28

29

ACC. NR M.87.....

#

En gång i marknadsgåfva
ja'fick en frågebåg,
men på den många lesning
ble'ja'väl aldri'klåg.

#

Ja'leste, å ja'skräj,
te'de husförhöred kom,
men lieväl sa'prästen,
att ja'va lia dum.

Under de senare åren framträdde likväl äfven för
Jeppa de gladaste minnena från skoltiden. Hit räknade han änke-
leken, "ta fatt" och "picka fyrk" samt sist men ändock främst
krigslekarna ute på hållplatsen vid kyrkan. Där störtade svanskar
och ryssar öfver hvarandra som kattor, rullade och tumlade om hvar-
andra, refvo och sletto hvarandra i hår och kläder och höljde sig
själfva med ära och hvarandra med damm. Gärna drogo också pojkarna
till de stora, skumma ladorna uti kyrkovärdens gård, där knäppningar-
na i det gamla timret och andra hemlighetsfulla ljud både lockade
och uppskrämde deras fantasi. Vid ett sådant tillfälle hördes ett:
"Tst!" från Tontans Sven, som med hårdt klappande hjärta tagit
plats i själfva ladugårdens dörröppning för att vara beredd till
reträtt vid första allvarsamma fara. "Va ä'de?" hviskade handlarens
Mannes och darrade i hela kroppen. "Hör I!" sa klockarens Kal och

Dubblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
29 ARKIV

30

31

32

såg högst betänksam ut. "Ja, o då!" sa Anders Ols Ola och hjärtat flög honom med ens upp i halsen. "Kom, så gno vi!" sa Jöns Eriks Olof, där han stod och skalf, som om frossan fått makt öfver honom. Men hans såväl som de andra pojkarnas ben voro denna gång som förlamade, och så fingo de stå där än en stund och höra huru andarna och spökena ömsom kvedo och ömsom skrattade och suckade, hur det hväste och pep i de mörka vråna, hur det dansade, knakade och stampade i lo'golfvet, och hur det hviskade, fnös och snarkade högt uppe på själfva höskullen.

Men barnåren gå fort, och för Jeppa voro de nu för alltid förbi. Han skulle gå och läsa för prästen. Hur det lyckades, berättade han själf med följande ord:

"Å ja'skulle gå att läsa,
men ja'fick stå med skam.
Å prästen han sa'te mäj,
du slipper inte fram.

Jo, fram ska'ja, de sa'ja'
Å röv mäj i mitt hår
Å prästen han ble'arri,
Å ja'fick gå två år."

Jeppa var nu i slyngelåren. Det såg man för öfrigt af det sätt på hvilket han bar sitt "hoedtag" och sitt "halstorkle". Det förra satt så där "holia" på ena örat och det senare på

"skacke." Vidare fann man det af hans sätt att snyta sig ut i luften, att spotta "spanskot" och i sättet att slänga med armar och ben under gåendet. Han sparkade också gärna till "fylet," när det kom i hans väg, han ställde till ett "faseligt allo" med "små glyttana," visade sig ofta "akaven" och stundtals "ke" på allt och alla.

35

"Så kom ja ud å tjäna
husbonen den va'tvär
fann ja la'sillen galed Sillen=selen.
på hansas röa mär.

Men när slyngelåren väl voro öfver, fingo de bättre egenskaperna hos Jeppa öfverhanden, så att vid 17 à 18 års åldern framstår han som en mycket intresserad ung man, som lägger sig vinn om att genom gå alla graderna i sitt yrke. Också se vi honom som förhuggare, när säden fälles. Och då den skall bärgas från maerken, ordnar han med "stackastälen" och lägger stackarna. I huggehuset förfärdigar han kläppträn för tvättstugan och skäkteträn för brytstugan. Han förser dessutom gården med nödiga lie- 36 skaft, räfsar, selkacker, årder och grepar. Härmed får Jeppas uppföstran i hemmet anses vara afslutad. Efter att ha fullgjort sin 14 dagars värnplikt lämnar han hemmet för alltid och bildar ett eget sådant, där barndoms och ungdomsvännen Kerstin för spiran.

ACC. NR M. 87.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

"Sen h lle vi en bröllop
i jämna fira dar
   ldri i min lefnads ti'
har ja nån sin ved så gla'
Men sin ble de en ann d
fann de ble piv   gny
fick stuan full med glytta
  ja fick hoedbry."

Marna blef liksom brodern Jeppa tidigt van till arbete. I de tidigaste åren fick hon lära att sticka strumpa, "feja och såna stuan," "toa kar" och "föra hossor." Hon fick  cks  vakta och följa vid plogmannens sida för att köra hästarna. I sol och köld, i bl st och regn h ll hon så på dagen lång. När kvällen kom fick hon försöka att krafla sig upp på hästryggen och på så sätt nå hemmet. Här var hon alltid mycket flitig. När hon om morgnarna hörde hemtuppen gala, var det f r henne första signalen till uppstigning. Hon låg endast en liten stund kvar i s ngen och lyssnade till huru gr ng rdens tuppar svarade, och huru tuppar snart från alla håll och kanter i byn instämde. Hon kände dem alla ej blott till färgen utan  cks  på r stklngen, så att där hon låg och lyssnade, kunde hon säga: "De va 'Per Pers, de va 'Hans Rasmus, de va 'Annexets store rastupp. Innan kistorna voro

37

38

fyllda med hemgiften hade Marna brådt året om. På bandstolen, en träställning med skyttel och trampa, vävde hon mångfärgade band: "krockebån och horsebån." Linet skaffade henne dock det mesta arbetet. Det skulle lukas, ristas, rötas, brytas, schättas, 39 häcklas, spinnas, väfvas, blekas och sys.

Foto: Väv.

Se originalet sid. 39.

Vid 14 à 15 års åldern satt hon i väfven, så att hvad hemslöjden beträffar kunde redan då på henne tillämpas den gamla Vemmenhögsvisans ord:

"Väl kan jag vöva rätt och slätt,
vöva rätt och slätt,
men inte kan jag vöva ruder."

Men äfven den tiden kom, då hon med sakkännedom kunde yttra sig om sådan hemslöjd som dukagång, krabbasnår, rödlakansväf, flossa och rosengång. Hon fick också lära sig sy linne för hand med vacker lintråd, som hennes mor spunnit och tvinat. Själfva knapparna, som användes till skjort-orna, voro 40 äfven hemarbetade och af lintråd. Vid 18 à 20 års åldern hade hon flera gånger deltagit med i arbetet vid sådana husliga sysslor som bak, slakt, bryggd, smör- ost- och maltberedning, ljusstöpning och färgning af garn. Hon hade också på allra senaste tiden

någon gång på egen hand förestått hushållet. När därför mor Una på grund af sjukdom och mödor blifvit tillrättad att fara till Ramlösa hälsobrunn för att söka bot och hvila ut några veckor, kunde hon tryggt lämna styret inom hus åt Marna. Resan företogs i en s.k. "skumpavagn." I den nedbäddades säng-och gångkläder samt sådana matvaror som smör, ägg, kafring och fläsk. Det senare medfördes för att bortbytas mot mjölk. Till sist nedbäddades mor Una i långhelmen och grönfodret, som täckte vagnens botten. Resan hemifrån företogs så tidigt på dagen, att gumman var i Lund på aftonen. Här rastades en god stund. Hästarna fränspändes och bundos vid vagnen, och mor Una drog upp sitt matskrin och bjöd på dess innehåll. Därefter fortsattes resan under natten till bestämmelseorten.

Foto: Skördearbete, Västra Klagstorp, Skåne.

Se originalet sid. 42.

Hemma på n:r 23 går kyrkovärden Christen Mattsson ensam och iakttagar sädesfältens guldgula färg. Han tar några ax för att tugga på dem och sålunda känna efter om de äro nog hårda. Resultatet tyckes bli, att han helt visst innan långt kommer att säga till ^{a/}Marna: "I maren få vi börja att pjätta ru." Bud skickas ut i bygden till dagsverkarne. Drängarna se om liarna, och pigorna leta fram höstdräkten, som består af en skattefallssärk, ett blågarnsopled, ett tvisteskört, anilinröda strumpor, hvita lin-

neförkläden och dito ärmar. Ej sällan voro dock kvinnorna likaväl 43
som männen barfota i träskorna. Under arbetet går störstörängen
i téten och följes närmast af två kvinnor, af hvilka den ena snor
halmband, och den andra tar famnen full af ohuggen säd och binder
den till en kärfva. Skalden Bååth skildrar förloppet af detta ar-
bete uti nedanstående rader sålunda:

"När vaggande rågfält mejades af i kvinnornas 44
led hans spår hon trädde och samlade stråna
hans lie gaf etc."

Under arbetets gång höres endast rasslet af liarna, då
de skära genom säden. Det bultar och värker i arbetarens hufvud,
fötterna äro tunga som bly, och kläderna kännas som fastklibbade
vid kroppen. Alla vilja vara värst, ingen vill bli bakefter, och
snart är man färdig att binda i kapp. Då går arbetet undan med
fart, och andan sitter i halsgropen. Kl. 9 f.m. kommer tjänst-
flickan ut med "lillemiddan," och under det man sitter på grop- 45
kanten och förtär sin smörgås, får man en praktisk erfarenhet
af hvad det v.s. att äta sitt bröd i sitt anletes svett. Så fort-
sättes arbetet hela dagen med två större afbrott vid middag och
merafton ända till kl. 9 à 10 e.m., då männen med sina liar och
kvinnorna med sina räfsor på axeln ge sig af på hemvägen i sommar-
kvällens underbara stillhet och ro. Efter en sådan arbetsdag
känner arbetaren sig så öm i kroppen, som om han blifvit grund-

ligt mörbultad, och dagen efter är han så stram, att han knappt kan böja sig. Dagens tunga afhöll honom dock ej att äfven följande dag fortsätta arbetet med samma intresse, lust och kraft som förut. Det dröjde därför ej länge, innan all säden var bunden och skylarna uppsatta, och så kom till sist inåkningsen af säden. Detta senare arbete var jämförelsevis lätt. Bybarnen passade då alltid gärna på att få sig ett extra nöje. Att klättra upp i det höga lasset, att sitta på eller ligga nere mellan kärfvarna halft glad, halft förfärad, än skrikande af rädsla och än jublande af glädje, när de tunga lassen rullade åstad från åkerfälten; det var ett nöje, som nästan öfverträffade all annan barndomsglädje.

På sädesbärgningen följde höstgillet. Blotta tanken därpå beredde nöje. Ej så sällan inträffade dock att glädjen grumlades något, då bjudning kom till två eller flera gillen, som skulle hållas samtidigt. Vid sådana tillfällen frestades ej sällan far och mor till knotet: "När den fattige ska' ha nått, ska' de alltid komma på tvärt." Till höstgillet skulle anskaffas nya traskor och nya vadmalskläder. Traskorna skulle helst vara försedda med skinande bleckband, och kjolarna för småpojkarne borde vara utrustade med ärmor, hvaremot de för småtöserna bestämda kjortelplaggen kunde undvara sådan utstyrsel. När äntligen dagen var inne, och kl. hunnit till 3 e.m., nerbäddades de två

minsta barnen i "rullebören," och de andra småttingarna sprungo bredvid. En liten parfvel, som stundtals höll mor i kjolen, hade fått på sig stora systers kofta och kängor, men han var ingalunda surmulen för det. Efter måltiden och kaffet kom leken, och då sjöng man:

"Upp och dansa, stå ej och dra däj,
när du blir gammal, vill ingen ha
däj."

Och denna sång upplifvade t.o.m. de gamla gubbarna så, att de hoppade rätt i vädret och sa: "Tjo!" Andra, som voro mera stillsamma af sig, nöjde sig med att upplyfta handen och stryka med dess afvigside öfver haka och mun i pur förtjusning hvad de här upplefde, hörde och såg.

Mor Una, som betydligt uppiggad vändt åter till hemmet och öfvertagit regeringen där, hade märkt, att ett hemligt samförstånd rådde mellan dottern Marna och jordbrukaren och innevånaren Hans L --. i Trelleborg. Som hvarken hon eller hennes man hade något emot partiet, uppsattes några månader längre fram i tiden nedanstående äktenskapsförord: "Emellan undertecknade som i Herrens namn beslutadt med hvarandra ingå äktenskap, är till ömsesidigt betryggande af framtida fördelar öfwerenskommit om upprättande af följande äktenskaps förord."

Som min tillämnade Hustru Pigen Marna Christensdotter från N.N., med sig i boet infördt kifta och Gångkläder, så

will Jag härigenom hafwa tillerkänt Marna Christensdotter mitt
iboende hus med dertill hörande Tre Kappeland Jord. Lyder under
hemmanet n:r 2 N.N., af N.N. Socken och Skytts Härad. som är min
egen förvärfda och ej ärfda egendom, hvilket tilläggas henne som
Forlott samt en tredjedel af hela Lösöreboet, Jemte dageliga
Sänftället med därtill hörande fångkläder, men skulle jag Marna
Christensdotter med döden aflida för än min tillämnade man Jord-
brukaren och Inewånaren Hans L. i Trelleborg, skall icke mina
arfwingar tilläggas eller utbekomma något vidare arf än allenaft
min kifta och gångkläder. Detta varder med egenhändige under -
skrifter i wittnens närvaro bekräftadt.

52

N.N den 12 Mars 1842.

Hans (bom.) L.

Marna (bom.) Christensdotter.

53

Egenhändiga underskrifter intygas af oss på en gång när-
varande wittnen:

Olla Påls Son

Måns Olsfon

åbo å n:r 2 N.N.

åbo å n:r 1 N.N.

"Hocken ä'de, som ä'ude å skolar så tilia å i ett så
snafsed vär?" frågade mor Per Host. "Ho menar du?" sa Örna Bengta.
"Hon, som luer där me'de svårta skörtd åver hoeded." - "Jag menar
de'ä'Mätta Våldidriksdotter," - "Ja, gonn ä'de'så." - "De'mätte
varra nåd mied angeläget, ettersom hon har ged säj ud i ett så
böst vär å rälet väjalav." I detsamma störtade Mätta in i Per

Hasts 'varma stuga. och med orden: "Hva de 'junkar gått om nesan!" 54
var hennes "snacketöj" i full gång.- "I har vell hört ad Marna
ska 'juta säj?"- "Å, de ä 'borra snack."- "Nej, de- ä 'inte snack,
uden de 'ä 'räjälä or', fårr i går skrävs äktenskapsförord."

Att Mätta denna gång ej talade i fåvitsko, det veta vi,
och bröllopet stod samma månad som äktenskapsfördet blef under-
tecknadt. Till detta bröllop hade kyrkovärden Christen Mattsson 55
och hans hustru Una inbjudit släktingar, vänner och grannar.
Flera budare hade gått åt olika håll ut i bygden. De, som fått
"gillesbod", hade nu först att tänka på förningen. Dagen innan
bröllopet skulle stå, bands den in fint och vackert i hvita du-
kar och servietter och bars till bröllopgården. Vid gästernas
ankomst dit bjödos kvinnorna på "kopp och kage," och männen
fingo att börja med en likör, som mor Una tillverkat enl. nedan-
stående recept.

"Att göra ligekeer.

På Tre kanna brännevin köb från abeteket som här un- 56
der utvisar: 1/4 dels Torkade Bigarångar som stötas fint jämte
1/4 dels Socker, 2 lod Canell Som äfven stöttes fint till licka
brända manlar; det skall stättas på 3 kannar brännevin, stätt på
kakelugnen Och sedan Klara dett åm, när di tager minner af
brännevinet så tages miner af det andra Eller blir det intet
godt."

Härefter anmodades männen att förse sig med tobaks-

pipor. Sådana funnos med hufvud af såväl ler och trä som porslin. Tobaken därtill förvarades uti en djurhinna, som kallades "bläran."

Foto: Husgeråd, Ljusstakar och tranlampor m.m.

Se originalet sid. 57.

När alla gästerna voro samlade, bjödos de in i sommar-stugan, ett stort oeldadt och omöbleradt rum. De, som då ville anses vara riktigt belevade, gömde sig. Men de uppsöktes, framdrogos och placerades kring borden efter släktskapsförhållande, förmögenhetsvillkor och byrångvärdigheten. Kyrkovärden, som önskade att bröllopet skulle bli hedersamt, hade inbjudit flera gäster, än salen kunde rymma, hvarför de mindre förnåma samt handtverkarne och husmännen hänvisades till ett bord på logen, där sittplatser anordnades på långa ohyflade bräder, som understöddes af träbockar. När ändtligen alla gästerna blifvit bordsatta, kom maningen: "Varen så bra, kvingor å manna!" "Ta åv alla slaven, så ä Ni så könna." Och nu voro stelheden och högtidligheten med ens som bortblåsta. Man talade om de mest olika ämnen, såsom om Ander Pers stutar "Själle och Bråg, som stångades, till dess att de insnärjde sig i hvarandras horn, om de hemlighetsfulla ljuden, som hördes under gudstjänsten i kyrkan förliden söndag, om kvinnornas del i hofveriet, om storskiftet och om lurendrejeriet. Ute på logen, där man hvarken hade prosten eller prostinnan vid bordet, talades mera fritt, Här berättades det, huru som hofveribönderna vid -gård en gång under förra året, när de körde

57

58

59

till Malmö med brännvin, knacka de tillbaka ett band på en af brännvinstunnorna och borrhade ett litet hål på kärlet, hvarefter de med 60 hjälp af en gåspenna drogo till sig brännvin i kannetal. Vidare talådes det här om tilldragelserna vid tiondegifningen, om de senaste husförhörshistorierna, om åldermansgillet, och därom att vintern detta år hade varit så kall, att Hans Pers drängar hållit på att frysa fast vid sängbottnen. Åt allt hade man ofantligt roligt och skrattade därför af hjärtans lust. Mellan rätterna togos "en besk" och "en svensk," kullamosse," "lilla manasse," anis- 61 kummin-, kanel-, lavendel-, kardemumma och enbärsbrännvinssupen. Men nu började också en och annan stryka sig med handen öfver pannan och ögonen för att skingra dimmorna, som ville lägga sig däröfver. De gäster, som ej smakade brännvin, drucko öl ur stora träståncor, som stodo på bordet. Brännvinet däremot bjöds i små, låga tumlare af tenn, malm eller mässing. Efter uppstigningen från bordet funnos de, som påstodo sig ha sett, att stolarna bugade för bordet, och bordet hälsade på stolarna. Här hade för öfrigt 62 allt gått tämligen ordentligt till. Det förekom på detta bröllop ej ens hvad Troels-Lund i sitt stora arbete: "Dagligt lif i Norden" berättar som mycket vanligt vid sådana tillfällen, eller att någon af gästerna kröp under bordet och bet sina medkristna i benet, men en af männen, som varit försedd med en s.k. puffert, hade obemärkt tagit upp den och affyrat den, under det de inbjudna

Plåne Skyttelad
Fru Metaks m.

uppt. av G. Carlén

Dubblätt

ACC. N:R M.87.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ännu sutto kring bordet. Detta var ju likväl ett jämförelsevis oskyldigt skämt mot hvad som berättas ha försiggått vid ett samtida bröllop i grannsocknen. Där hade de sedvanliga bröllopssalvorna varit af en så närgången och otreflig beskaffenhet, att bröllopsgården dagen efter förededde icke blott sönderskjutna fönsterrutor och uppskjutna lergolf utan äfven - nerskjutna lerväggar.

I mor Unas hem var sill och potatis i hvardagslag en stående rätt till frukost. Under sommaren tillkom kokt fårmjolk. När den fått stå orörd till dess den blifvit tjock, kallades den syltemjolk. Som sådan inbars den på bordet i en s.k. "syltemilskopp," i hvilken man neddoppade en på knifsuddan fäst brödbit. Den mindre dyrbara komjölken fick understundom också stå och sura, hvarefter den hälldes i en linnepåse, som upphängdes i den stora, öppna skorstenen, för att vattnet skulle afrinna. Mjölken begagnades se'n att doppa kokt potatis uti.

(Mor Una bakade oftast bröd af rent rågmjöl, men ej sällan blandade hon också däri mjöl af korn och hafre. Ja, någon gång bakades bröd af ärtmjöl. Hennes hjälphustrur däremot bakade sitt bröd af "skofter" för dagen och på ett pannjärn vid torfglöden.) Midnatten bestod vecka in och vecka ut året om af mjolk, bröd och kokt fläsk. Någon gång bjöds likaväl vattengröt med sirap, korngrynsgröt eller välling, ärter och fläsk, kål-eller saltsoppa. Dagens hufvudmål inföll kl. 5 e.m., då inbars alltid s.k. lagad

63

64

65

Obs!

mat. Grytan hvori maten blifvit kokt och pannjärnet hvarpå den

Foto: Husmanshen i Syd. Skåne

Se originalet sid. 65

brynts lyftes direkt från elden på matbordet. En s.k. bordkrans 66
fanns därför alltid där till hands att sätta grytan eller det var-
ma pannjärnet på.

Hos de förmögnare familjerna eller hos s.k. "köpst" hade
det se'n länge varit fastslaget, att en måltid skulle börja med
en maträtt, som åts med sked. Som de små gärna apa efter de
stora, behöll kyrkovärds Moran gröten som förrätt, ty den ätes ju
med sked. Också sa' man här i gården, att man "su" gröt. Den som 67
satte sig vid öfre bordändan tillkom rätten att först sticka ske-
den i det gemensamma fatet. Försökte någon annan gjorde det, var
alltid någon till hands att ge den ohyfsade ett slag med sin sked
på "knoen." Måltiderna afslutades med en "mung full dricka."

Mor Una hade, som vi veta, vistats några veckor vid
Ramlösa hälsobrunn och därigenom fått ord om sig att vara läke-
kunnig. Ett sådant rykte hade också socknens barnmorska, gamla,
gamla mor Anna, förvärfvat. Hon var känd för att kunna " blyssa 68
bort det onda med krut, att läsa bort det och att blåsa bort det.
Hon söktes företrädesvis af folk, som kommit för något i "vared,"

d.v.s. hon behandlade hufvudsakligen de mystiska sjukdomarna. Mor 68
Una däremot rådfrågades i de mera "rejäla" fallen. Här nedan följa
några af hennes hemråd:

"Mot "kålan" d.v.s. frossen ordinerades hjortrons-
droppar intagna i brännvin, en droppe för hvart af patienten uppmått
år. Mot fingerondt rekommenderades en blandning af oslagen kalk. 69
Mot klämsel i "hålbråskan" en blandning af hvita Hoffmans och röda
Prinsens droppar

Mot tandvärk förordades opodeldock utanpå "kjäften"
eller ock surdeg och pepparrot på "Polsen".

Mot ondt i magen tillråddes intagning af en mat-
sked svafvelblomma eller också en sammanblandning af gummilacka
och sprit. Pojkar emellan gafs mot ofvannämnda åkomma nedanstående 70
råd:

"Har du ondt i maven

Gå till Per i haven

Sätt dig på en sten

Gnafva på ett ben

Så gör det godt i maven."

Byskomakaren såväl som sockenskräddaren var en i går-
den gärna sedd gäst. Visst buro uti hvardagslag husbondfolket så-
väl som pigorna och drängarna träskor, som förfärdigats uti hugge-
huset, men inom-hus begagnades tofflor af trä eller läder. Kvinnor-

na erhöillo trätofflor för ett pris af 1 plåt men männens betingade ett pris af 3 daler. Tofflor af läder kostade 9 daler och stöfflar af samma ämne 4 rdr. Träskor och trätofflor voro skodda med klack-och framjörn. Läderstöfflarna voro också försedda med beslag af järn, dock endast klackarna.

En stedsfru, som funnit ett sådant där litet klackjörn på gatan, bar det med sig hem för att visa sina barn hvilken söt, liten fölunge det måtte ha varit, som haft en sådan där liten hästsko.

Sockenskräddaren sydde såväl kvinnornas som männens kläder. En dag, då han där som bäst höll på med att vaxa tråd, klippa skört och tröjor samt värma prässjörn, inträdde en af bymannarna och sa: "Nu sy de i Kvenhavn på maskin." Åt detta fick man mycket roligt, ty det var ju allt för orimligt för att vara sant, det kunde ju hvem som helst begripa, Efter fullgjordt arbete framlämnade sockenskräddaren en räkning, som upptog nedanstående poster:

Fär för sömnad af en hungahua 6 mark,
" " " vadmalsströja 1 rdr.
" " " fårskinnspäls 9 daler.

Mor för sömnad af ett ofvanlif 1 plåt,
Störsttösen för sömnad af ett skört 6 mark,
Melländrängen " " " ett par skättefallsbyxor 12 styf-
ver
Störstdrängen " " " en väst 16 styfver.

Vid granskning af denna räkning begärde kyrkovärden få veta, hvarför västen var upptagen högre än för byxorna, och hvarför pälsen i arbetslön betingade ett högre pris än vadmalströjan. Förklaringen som lämnades var denna: Västen har fickor men ej byxorna, och pälsen har flera sömmar än tröjan. Dessutom är äfven hvarje söm på pälsen sydd en rem, så att vid hvarje fog finns egentligen tre sömmar.

Tjänarna fingo sina löner bestämda hvad pigorna angick annandag jul och hvad drängarna beträffar vid påsktiden. Vid lönebeloppets bestämning togs det alltid med i räkningen, att de senare skulle ha julastua och de förra påskastua. De förbehöllo sig sålunda rätt att vid nämnda tider till gården inbjuda och på husbondefolkets bekostnad traktera byns öfriga tjänare. Hosbondefolket skulle dessutom alltid förse drängen året om med bröd, spickefläsk och brännvin, så att när helst släktingar eller kamrater från granngårdarna kommo till honom på besök, han då endast behöfde slå upp locket på sin kista för att kunna utöfva ett honom anstående värdskap.

Den egentliga lönen utgjordes af penningar och s.k. dubbelklär. Till den sämre omgången hörde skjorta af skättefall, ett par förfotastrumpor, ett par hvita eller blå skättefallsbyxor samt en skinnpäls. Väst hörde ej till denna omgång kläder. Det

kunde ej heller komma ifråga, att skättefallsbyxorna skulle förse med fickor. Sömnad af knapphål och "lommor" gäfvos vid denna tid "mäster" ett alldeles särskildt hufvudbry. För att åtminstone komma ifrån de besvärliga knapphålen plägade han fråga: "Hvad tycker I om häktor?" Plagg med utstyrsel af fickor noterades ju, som vi förut hört, alltid högre än de som saknade sådan lyx. I vardagslag kunde sålunda drängarna ej med bästa vilja i världen gå med händerna instuckna i byxfickorna, utan fingo dessa vid hvila sin plats på ryggen eller höftena. Där placerades de så, att man bakifrån kunde se deras innersida. Då fickor vanligen också saknades i vadmälströjan, är det ej underligt, att drängen ej hade bruk för näsduk. Ett tryck med ena fingren på näsvingen åstadkom, att förladdningen flög med en väldig knall långt bort från pistolmynningen.

Till den bättre omgången kläder hörde en blågarnsskjorta, ett par nya strumpor, ett par "lärsko," ett par byxor af "követöj," en väst och en tröja af blå vadmäl. Knappar till tröjan fick dock drängen själf anskaffa äfvensom "selar" d.ä. byxehängslen.

Pigorna skulle också ha dubbelklär i årslön. Till den billigare omgången hörde en särk af skättefall, ull till ett par förfotastrumpor, ett enskafts skört af vadmäl, en hemvävd schal af tvist, ett bomullsförkläde och ett hufvudkläde. I bästkläder hade kyrkovärdens piga sista året erhållit en särk af blågarn,

"to" till ett par strumpor, ett brunt vadmalsskört, och en blå femskaftskjol, en hemväfd schal af ull, ett blågarnsförkläde, ett hufvudkläde och ett ofvanlif. Det året pigan behöfde "lärsko" måste hon afstå från ofvanlifvet.

Mor Una, som under många år tjänat som "pyga", hade ännu i behåll flera omgångar, billigare och dyrbarare, lönekläder i sin kista. Till dotterns bröllop hade hon dock i år skaffat sig åtskilligt nytt i klädväg. Här må endast nämnas en underkjol, ett ovelgoed, spänner, maljor, kedja, svart tröja och en schal. Underkjolen bestod af tre sammansydda fårskinn, hvars ull var borttagen, och skinnen för öfrigt behandlade med alun och krita. Af det första ämnet blefvo de torra, och af kritan gjordes de hvita och mjuka. Så beredda skinn kallades sämskskinn och färgades gula eller röda.

Foto: Allmogesmyckem från N. Skåne.

Se originalet sid. 80.

Mor Unas ovelgoed var af blommigt siden och besatt med silfverspänner och silfvermedaljer, som snörades tillhopa med en silfverkedja. Denna kedja kallades "sölkedja." Tröjan var färdigad af svart kläde och bar små runda, knottriga och gula kulor, som kallades defileringskulor. Dessa vor medelst små silfverlänkar fästa vid det svarta tyget. Schalen var prydd med inväfda rosor och tulpaner, men den var ej en sådan där stor en, som de

förmögnare kvinnorna plägade bära på samma sätt som österlänningar-
na än i dag bära sina mantlar, utan det var en liten än, en tre-
kant, som lades kring halsen och på så sätt, att dess främre spetsar
stuckos ned framtill under förklädet. En sådan liten schal hade
mor Una lyckats erhålla, därför att västgötaknallen hade varit snäll
nog att klippa af en större på midten från hörn till hörn.

Till bröllopet hade kyrkovärden skaffat sig knäbyxor
af sämskadtt fårskinn. Plagget saknade julp, men det hade istället 82
bred smäck, som hölls tillknäppt med fyra knappar. Vidare beställ-
des en s.k. lusticka, en i sidorna insvängd väst med stora, gula
knappar. Öfver detta bindelif af sämskadtt skinn bar han en blå
vadmalströja, som var försedd med silfverknappar. Det sades också,
att hans nya mössa var af sibiriskt skinn, men det var rent förtal.
En af hans egna hundar hade fått släppa till det, och sockenskräd-
daren sydde den, hvilket den förut omnämnda räkningen visar. I all-
mänhet kan man säga, att männens dräkt vid denna tid bestod af vad-83
mal och skinn. Också plägade gubbarna säga:

"Vadmal och sking

ä'två härlia ting."

Till dessa utgifter kommo ytterligare andra, som i lik-
het med tjänarnas löner årligen måste bestridas utaf inkomsterna
af det lilla åttingshemmanet.

Hit räkna vi då först Ringarens rätt att hos åborna

utfå julamat och påskamat, som för hvarje gård utgick med ett siktebröd, två kafringar och ett stycke sofvel. Var lyckan ringaren särskildt bevågen, så kunde det inträffa, att en liten klick smör och ett stycke ost lades till allt det andra goda. Det behöfdes också väl, ty hans kontanta lön pr år uppgick endast till 15 rdr banco.

84

Som ringaren var gift med socknens barnmorska, må hon få komma här som andra man i ordningen. Hennes lön uppgick till 50 rdr i kontant och 1 rdr för hvar förrättning samt ett offer nyårsdagen, som här i församlingen inbringade henne 3 à 4 rdr rmt. Hon erhöill dock sin bästa inkomst genom att slå åder. De flesta sockenbor läto nämligen en sådan bloduttömning ska 2 à 3 gånger om året, och hvarje åderlåtning stärkte hennes kassa med 12 styfver.

85

Klockarens aflöning var enl. stämmoprotokollet här bestämd att utgå som helgonskyldssäd, högtidsoffer samt ull och ostmjölk. I helgonskyldssäd lämnades af hvarje helt mantal 8 kappar råg och 16 kappar korn. Offret beräknades utgå med 9 daler af hvarje helt mantal. På en och annan plats hade klockaren liksom här en inkomst af en liten löningsjord. Om jag härtill lägger, att han vid lysning, vigsel, kyrkotagning och begrafning erhöill en frivillig afgift i penningar, så tror jag, att jag har omnämnt hvad honom i löneväg tillkom.

86

Kyrkovärdarna hörde egentligen till de oafflönade

församlingstjänarna, men som de för sina besvär någon gång fingo af kyrkans medel ett litet lån räntefritt eller emot billigare ränta än den gängse, så må äfven de få sitt omnämmande här. Nu ändtligen kommer turen till skolemästaren. Han har väl aldrig haft äran att som de föregående räknas till prästerskapet, men han har ju alltid räknats till de mindre löntagarna. Han uppbar i lön 4 t:r råg och 4 t:7 korn samt ett kofoder, som räckte till ett får. Dessutom skulle han ha bostadsrum i skolhuset och få till sig på hösthäckavagnar hemkörda 20 fullkomliga lass torf. I kontant erhöles 53 rdr ig skilling banco.

87

De löneförmåner, som enl. lönekonventionen af den 1 maj 1858 tillkom församlingens kyrkoherde, angifves sluligen här nedan. I slutet af december månad hvarje år skulle till kyrkoherden aflämnas af hvarje helt hemman fyra trafvar eller tjog frisk och torr långhalm. Hvarje kärfve skulle väga minst 6 skålpund. I kvicktionde skulle årligen erläggas af hvarje helt hemman ett försvarligt klippt gymner - eller betelamb och 1 skålpund ren och torr ull samt i stället för gås i rdr banco.

88

(Här borde ett foto af B. Nordenbergs tafla

Tiondegifning i Skåne ingå.)

Vidare utgöres af hvarje helt hemman årligen fyra äckor, då transporten af tiondespannemålen däruti icke inbegripas. Dessa fyra äckor äga pastor använda efter behof till Malmöäckor

med 3 tunnor spannemål på lasset; skogsäckor till Börringe skogar eller dagskörslor af torf och gödsel. Dagskörslor skulle utgöras ifrån kl. 7,30 f.m. till kl. 7,30 e.m., då de hvilka det åligger att verkställa äckorna, budna dagen förut, skola inställa sig i rätt tid, såvida regn eller snöväder icke inträffa. I april månad skulle byns åldermän jämte en förman för hvarje nummer underätta Pastor, hvilka åboar det för året tillkom att utgöra äckorna, på det att han därom måtte ha nödig kännedom. Vidare skulle af hvarje helt hemman utgå 10 tunnor ren, strid och frisk spannemål, bestående af 3 tunnor, 12 kappar råg och 6 tunnor 24 kappar korn, hvilken spannemål, såvida Pastor icke emottager den på sitt loft, antingen lämnas efter hans anvisning i Malmö uti jan. eller febr. månad eller, om tiondegifvaren så önskar, löses under samma villkor. I stället för jul-påsk-och pingstdagarnas offer betalas af hvarje helt hemman till Pastor 6 rdr banco årligen, hvilket utgör offret för åborna, deras hustrur, vuxna söner och döttrar samt drängar och pigor. Af hvarje annan mantalsskrifven person, som icke är skattefri eller utfattig, erlägges istället för nämnda högtidsoffer årligen af mankönet 8 skillingar banco och af kvinnkönet 4 skillingar af samma mynt. Dessa penningar aflämnas till Pastor af åborna, då kvicktionenden levereras och af alla andra den 1 okt. I juli månad erlägges ifrån hvarje helt hemman 12 skålpund smör, och i april månad aflämnas för hvarje helt hemman 4

90

91

92

tjog påskägg. Varning och påskören betalas som vanligt varit, likaså för lysning, vigsel, barndop, kyrkotagning, jordfästning och andra prästerliga förrättningar. Alla andra utgifter till Pastor försvinna, såsom helgonskyld, dränghafre, föl-och kalftionde, ollonfläsk och lintionden,"

Ej sällan klagades det öfver prästens missbruk mot sina församlingsbor med oskäligen uppbörd, men så sökte de också i gengäld göra honom så myckem förtret som möjligt genom att ge för litet offer, lämna för små ostar, skabbiga får eller "gasse och klint" i stället för ren kärna.

ACC. NR M. 87

R E G I S T E R.

Arbete vid gården	35
Bak	64
Barn, nyfödt, "sölv" i badvattnet m.m. 8, 9, 10, 13	
Barnets föda	13
Barnmorska, socknens	84
Bröllop	54
Byskomakaren	70
Jakt	22
Julastua o. påskastua	74
Klockaren, aflöning	85
Kläderne	75
Kristen Mattssons lille klinegård	3
Kräftfångst	21
Kvinnoarbeten	36
Kyrkbänk, vart n:r hade sin	5
Kyrkoherden	87
Kyrkovärdarna	86
"Källan o. frossan"	68
Lekar	15, 30
Likör, recept	56

Dubblätt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

94

ACC. N:R M. 87

Dubblätt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Läkekunniga	67
Läsa för prästen	33
Läsecirklar	27
Löneklär	20
Löner, tjänare	74
Middagen	65
Monitör	27
Mor Una, ej kyrktagen etc.	7
Måltider, första rätt etc.	66
Pjätta ru	42
Påskastua	74
Ringaren, rätt till påskamat m.m.	83
Sjukdomar	40, 69
Skolmästaren	86
Skolgång	24, 87
Skräddareräkning	72, 73
Sommarstugan	57
Spökerier	31 -32
Tjänare, löner	74
Tömmar av "svinato" m.m.	23

ACC. NR M. 87

Vakta svin och gäss	17
Vårdträd	4
Åkerhönor, fångas med not	22
Äktenskapsförord	51

Dublett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

97 —